

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 231g/2023

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 364¹ alin. (1¹) din Codul de procedură penală

*(imposibilitatea judecării pe baza probelor administrate în faza de
urmărire penală a cauzelor privind infracțiunile pentru care legea
prevede pedeapsa cu detenția pe viață)*

CHIȘINĂU

27 noiembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Iulia Vartic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 27 octombrie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 27 noiembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 364¹ alin. (1¹) din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Dumitru Lupușor, în interesele dlui Lilian Munteanu, în dosarul nr. 1-2108/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecători format din dnele Djeta Chistol și Tatiana Bivol și dl Petru Păun, de la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 16 iunie 2023, a fost pornită urmărirea penală *in rem* într-o cauză, dată fiind comiterea unui omor cu deosebită cruzime. La 11 august 2023, dl Lilian Munteanu a fost învinuit în această cauză penală de comiterea infracțiunii în discuție.

4. La 21 august 2023, cauza penală în privința dlui Lilian Munteanu a fost trimisă la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani. Printr-o încheiere din aceeași zi, vicepreședintele interimar al Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, a dispus judecarea cauzei într-un complet de 3 judecători, format din dnele Djeta Chistol și Tatiana Bivol și dl Petru Păun.

5. La 13 octombrie 2023, dl Lilian Munteanu a solicitat judecarea cauzei sale în procedura simplificată, pe baza articolului 364¹ alin. (8) din Codul de procedură penală. Totodată, dl avocat Dumitru Lupușor a ridicat, în interesele dlui Lilian Munteanu, excepția de neconstituționalitate a articolului 364¹ alin. (1¹) din Codul de procedură penală.

6. Printr-o încheiere din aceeași zi, completul de judecători de la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 24 Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

„(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.

(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

(3) Pedepsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„[...]”

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

8. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 364¹ Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală

„[...]”

(8) Inculpatul care a recunoscut săvârșirea faptelor indicate în rechizitoriu și a solicitat ca judecata să se facă pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală beneficiază de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu închisoare, cu muncă neremunerată în folosul comunității și de reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu amendă. Dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, se aplică pedeapsa închisorii de 30 de ani..

[...]”

[În redactarea de până la adoptarea Legii nr. 83 din 14 aprilie 2023, în vigoare din 2 august 2023]

Articolul 364¹ Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală

„[...]”

(1¹) Judecarea cauzelor penale privind infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa cu detențiune pe viață nu poate avea loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.

[În redactarea Legii nr. 83 din 14 aprilie 2023, în vigoare din 2 august 2023]

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

9. Autorul sesizării susține că eliminarea posibilității judecării pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală a cauzelor privind infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa cu detenția pe viață încalcă demnitatea umană.

10. În opinia sa, persoana trebuie să poată beneficia de o pedeapsă redusă, chiar dacă riscă să fie condamnat pentru comiterea unei infracțiuni excepționale de grave. În caz contrar, detenția persoanei este contrară articolelor 3 din Convenție și 24 din Constituție.

11. În fine, autorul excepției susține că articolul 364¹ alin. (1¹) din Codul de procedură penală este contrar articolelor 24 și 54 din Constituție și articolului 3 din Convenția Europeană.

B. Aprecierea Curții

12. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

13. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

14. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unei părți în proces. Astfel, Curtea constată că sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

15. Curtea observă că autorul sesizării a ridicat excepția de neconstituționalitate în privința textelor „(1¹) Judecarea cauzelor penale privind infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa cu detențiune pe viață nu poate avea loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.” și „alineatul (8) se abrogă” din articolul III pct. 12 din Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023, care a intrat în vigoare la 2 august 2023 și vizează, *inter alia*, modificarea articolului 364¹ din Codul de procedură penală. Totuși, în încheierea de ridicare a excepției de neconstituționalitate din 13 octombrie 2023, instanța de judecată a sesizat Curtea doar în privința articolului 364¹ alin. (1¹) din Codul de procedură penală.

16. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că, potrivit normelor de tehnică legislativă, dispozițiile de modificare și de completare a unui act legislativ se includ, de la data intrării lor în vigoare, în actul de bază, identificându-se cu acesta (a se vedea HCC nr. 9 din 11 aprilie 2023, § 28).

17. Așadar, pentru că intervențiile ulterioare de modificare și de completare a acestora trebuie raportate la actul de bază, Curtea reține spre examinare articolul 364¹ alin. (1¹) din Codul de procedură penală, care a fost introdus prin Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023. Această normă stabilește că judecarea cauzelor penale privind infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa detenției pe viață **nu poate avea loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.**

18. Totodată, Curtea observă că instanța de judecată a omis să se pronunțe în privința textului „alineatul (8) se abrogă” din articolul III pct.

12 din Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023. Curtea nu poate respinge sesizarea în această parte din simplul motiv că instanța de judecată a omis să se pronunțe referitor la excepția de neconstituționalitate a normei discutate (a se vedea DCC nr. 175 din 13 decembrie 2022, § 16). Prin urmare, Curtea reține că obiectul prezentei sesizări îl constituie, inclusiv, textul „alineatul (8) se abrogă” din articolul III pct. 12 din Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023.

19. Curtea constată că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

20. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală judecată în primă instanță, în care inculpatul, acuzat de comiterea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa detenției pe viață, solicită judecarea pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.

21. Curtea notează că prin Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023, care a intrat în vigoare la 2 august 2023, a fost abrogat alin. (8) din articolul 364¹ din Codul de procedură penală în redactarea anterioară, care stabilea, *inter alia*, posibilitatea aplicării pedepsei închisorii de 30 de ani, dacă pedeapsa prevăzută de lege este detenția pe viață și cauza se examinează pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.

22. Totuși, Curtea observă că, potrivit prevederilor finale și tranzitorii ale articolului IV alin. (2) din Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023, cauzele de judecare pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală care, la data intrării în vigoare a prezentei legi, se află la etapa de până la începerea cercetării judecătorești se vor examina conform procedurii prevăzute de prezenta lege. Astfel, pentru că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală în care nu s-a început cercetarea judecătorească, Curtea reține că textul „alineatul (8) se abrogă” din articolul III pct. 12 din Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023 nu este aplicabil în prezenta cauză.

23. Totodată, având în vedere considerentele de la § 22 *supra*, Curtea admite că articolul 364¹ alin. (1¹) ar putea fi aplicat în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

24. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autor. Deși autorul afirmă incidența mai multor articole din Constituție, acesta își bazează criticile de neconstituționalitate doar pe articolele 24 (*dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție. Astfel, pentru că excepția de neconstituționalitate trebuie să conțină argumentarea caracterului contradictoriu al prevederii contestate cu norma constituțională, Curtea va examina doar dacă problema de drept ridicată de autorul sesizării face incidente articolele 24 și 54 din Constituție (a se vedea DCC nr. 116 din 26 septembrie 2023, § 15).

25. Referitor la incidența articolului 54 din Constituție, Curtea a reținut, în jurisprudența sa, că acesta nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile acestui articol (a se vedea DCC nr. 101 din 29 august 2023, § 22).

26. Referitor la incidența articolului 24 din Constituție, Curtea reține că acesta prevede că statul îi garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante. Articolul 24 din Constituție trebuie interpretat prin prisma articolelor 2 și 3 din Convenția Europeană și a principiilor din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în această materie (a se vedea DCC nr. 14 din 7 februarie 2023, § 26).

27. Marea Cameră a Curții Europene a rezumat principiile generale aplicabile detenției pe viață în cauzele *Vinter și alții v. Regatul Unit* [MC], 9 iulie 2013, și *Murray v. Regatul Unit* [MC], 26 aprilie 2016. Potrivit acestora, impunerea pedepsei la detenție pe viață în privința unui infractor adult nu este, în sine, interzisă sau incompatibilă cu articolul 3 sau cu orice alt articol din Convenție (a se vedea *Murray v. Regatul Unit*, § 99). Articolul 3 din Convenție trebuie interpretat ca impunând caracterul reductibil al detenției pe viață, în sensul în care autorităților li se permite să verifice dacă au avut loc schimbări semnificative în viața deținutului și dacă acesta a făcut progrese în vederea reabilitării sale. Acest fapt presupune că detenția continuă nu mai poate fi justificată din rațiuni penologice legitime. Condamnarea la detenție pe viață nu va fi conformă cu standardele impuse de articolul 3 din Convenție acolo unde dreptul național nu prevede posibilitatea efectuării unui asemenea control (a se vedea *Vinter și alții v. Regatul Unit* [MC], §§119-122).

28. În acest sens, Curtea menționează că legea națională conține prevederi care le oferă persoanelor condamnate la detenție pe viață speranță la atenuarea pedepsei. Articolul 91 alin. (5) din Codul penal prevede că această categorie de condamnați poate fi liberată condiționat de pedeapsă înainte de termen dacă instanța de judecată va considera în mod individual că nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei și dacă această persoană a executat efectiv cel puțin 30 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă (a se vedea DCC nr. 14 din 7 februarie 2023, § 38).

29. Prin urmare, deși prevederile contestate nu mai permit judecarea pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală a cazurilor pentru care legea prevede detenția pe viață și, în consecință, persoana nu poate beneficia pe seama acestei proceduri de comutarea pedepsei detenției pe viață la pedeapsa închisorii de 30 de ani, nu se poate susține că aceasta afectează în vreun fel caracterul reductibil al detenției pe viață.

30. Mai mult, Curtea notează că infracțiunea de care este învinuit autorul sesizării prevede pedeapsa închisorii de la 15 la 25 de ani sau detenția pe viață. Așadar, pedeapsa prevăzută de lege oferă o marjă de manevră pentru individualizarea ei potrivit articolelor 75, 76 și 77 din Codul penal. Totodată, potrivit articolului 78 alin. (1) lit. c) din Codul penal, dacă instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la comiterea infracțiunii, iar pentru infracțiunea respectivă legea prevede detenția pe viață, aceasta se înlocuiește cu închisoare de la 15 la 25 de ani. Prin urmare, stabilirea pedepsei cu detenția pe viață reprezintă o chestiune de interpretare și aplicare a legii, sarcină care îi revine, prin definiție, instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 65 din 29 iunie 2023, § 21).

31. Totodată, Curtea observă că, potrivit Notei informative la Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023, limitarea categoriilor de infracțiuni pentru care

pot fi judecate cauzele penale pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală urmărește să descurajeze fenomenul infracțional. În acest sens, Curtea notează că, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) din Constituție, Parlamentul are competența exclusivă de a reglementa prin lege organică infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora. În virtutea acestei prevederi constituționale, legislatorul este liber să aprecieze, pe lângă pericolul social în funcție de care urmează să stabilească natura juridică a faptei incriminate, și condițiile răspunderii juridice pentru această faptă (a se vedea DCC nr. 30 din 22 martie 2022, § 40). Astfel, Curtea reține că modificarea legislației în discuție reprezintă o chestiune de politică penală a statului, iar din perspectiva criticilor de neconstituționalitate invocate de autorul sesizării, Parlamentul nu și-a depășit marja sa discreționară în această privință.

32. Prin urmare, din analiza sa abstractă a prevederilor contestate, Curtea nu reține în această cauză existența vreunei ingerințe în articolul 24 din Constituție. În consecință, nici articolul 54 din Constituție nu este incident.

33. Pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 364¹ alin. (1¹) din Codul de procedură penală și a textului „alineatul (8) se abrogă” din articolul III pct. 12 din Legea nr. 83 din 14 aprilie 2023, ridicată de dl avocat Dumitru Lupușor, în interesele dlui Lilian Munteanu, în dosarul nr. 1-2108/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 27 noiembrie 2023

DCC nr. 161

Dosarul nr. 231g/2023